

Maria Hedqvist, ST-läkare i allmänmedicin, Mölnlycke vårdcentral

Robert Eggertsen, docent, distriktsläkare, Mölnlycke vårdcentral och divisionen för allmänmedicin, Göteborgs universitet
(robert.eggertsen@vgregion.se)

Behandling på vårdcentral enligt Läkemedelsverkets riktlinjer

Otillfredsställande viktreduktion med orlistat

II I februari 1999 introducerades antiobesitasmedlet orlistat (Xenical) i svensk sjukvård. Medlet verkar genom hämning av pankreaslipas, och minskar därigenom fettabsorptionen i tarmen. Ett flertal olika studier är genomförda med viss viktminskning som följd [1-4], men en långtidsuppföljning med behandling under längre tid än två år saknas ännu [5].

Vid introduktionen var efterfrågan från personer med övervikt stor. Under den första månaden expedierade apoteken i Sverige cirka 20 000 recept på orlistat, och läkemedlet låg förra året på andra plats på försäljningslistan över mest sålda läkemedel i det område som Läkemedelskommittén i Göteborg och södra Bohuslän ansvarar för. Försäljningen i detta område ökade från cirka 15 miljoner kronor under första halvåret 1999 till cirka 17 miljoner kronor under första halvåret 2000 [6].

På Mölnlycke vårdcentral genomfördes behandling vid den indikation som Läkemedelsverket rekommenderar. Vi vill här redovisa behandlingsresultatet.

II Metod

Vi redovisar samtliga de konsekutiva patienter som hade ett BMI ≥ 30 kg/m² eller ett BMI ≥ 28 kg/m² med samtidiga andra kardiovaskulära riskfaktorer. Samtliga hade på eget initiativ framlagt önskemål om behandling. Efter inledande kontakt med läkare sköttes uppföljningen av en och samma sjuksköterska, som träffade patienterna individuellt för kost- och motionsråd. Hon skötte också viktkontroller samt ordnade med recept via patientens behandlande läkare.

Fyrtiofyra patienter, 31 kvinnor och 13 män, med en medelålder på 53 år och inom åldersintervallet 20–75 år följdes. Uppgifter om vikt och BMI registrerades en månad före behandlingsstart. Enligt de rekommendationer som gäller för behandling med orlistat bör det ske en viktnedgång på 2,5 kg under månaden innan läkemedlet sätts in och därefter en viktminskning med minst 5 procent under de följande tre månaderna. För att även kunna göra en hälsoekonomisk bedömning har nedlagd tid för besök registrerats.

II Resultat

BMI respektive vikt en månad före behandlingsstart var i genomsnitt för hela gruppen 34,3 kg/m² respektive 100,1 kg; för

SAMMANFATTAT

Antiobesitasmedlet orlistat har prövats för behandling av övervikt enligt Läkemedelsverkets rekommendationer.

Behandlingen har genomförts på sjuksköterskemottagning på vårdcentral med stöd av patientens behandlande läkare.

Inledande önskvärd viktminskning uppnåddes av en majoritet av patienterna, men det långsiktiga utfallet var blygsamt och till en stor kostnad.

de 31 kvinnorna 34,5 kg/m² respektive 96,3 kg och för de 13 männen 33,5 kg/m² respektive 110,4 kg. Den önskvärda viktminskningen på 2,5 kg efter en månad uppnåddes av 28 av de 44 patienterna.

Tre månader efter behandlingsstarten var den genomsnittliga viktminskningen för hela gruppen 3,3 kg, vilket motsvarar 3,5 procent. Kvinnorna hade i genomsnitt gått ner 3,1 kg och männen 3,9 kg. Tio av de ursprungliga 44 individerna uppnådde minst 5 procents viktnedgång. Nio av dessa tio fortsatte enligt schema. Av de övriga, som ej uppnått rekommenderad viktnedgång, önskade 20 individer ändå fortsätta ytterligare en period.

Efter sex månaders behandling var den genomsnittliga viktminskningen ytterligare 2,3 kg bland de nio som efter tre månader uppnått femprocentsgränsen, att jämföra med 2,5 kg bland dem som inte hade uppnått femprocentsgränsen. Sex månader efter behandlingsstarten kvarstod tretton kvinnor och fyra män. Den genomsnittliga viktminskningen från behandlingsstarten var för hela gruppen 6,2 kg (Tabell I); för kvinnorna 6,1 kg och för männen 6,5 kg. Bästa individuella behandlingsresultat hade en kvinna med en viktnedgång på 12,5 kg och en man med en viktnedgång på 10,0 kg.

Tolv månader efter behandlingsstart kvarstod sju kvinnor och fyra män. Vikten hade i jämförelse med vikten sex måna-

Tabell I. Genomsnittlig viktnedgång för aktuell kvarvarande grupp vid varje kontrollstation.

Tid efter p å b ör jad orlistatbehandling	0 mån	3 mån	6 mån	12 mån
n	44	40	17	11
viktne dg ång	0	-3,3	-6,2	-7,3

der efter behandlingsstarten minskat med 1,1 kg för dessa elva, varav 0,3 kg för kvinnorna och 2,7 kg för männen.

Sammanlagt besökte patienterna sköterskan 192 gånger, vilket motsvarar en ungefärlig sköterskearbetstid på 120 timmar. Dessutom var respektive läkare konsulterad vid behov och för förnyad receptförskrivning. Det skrevs ut 353×84 kapslar orlistat, motsvarande en kostnad om cirka 230 000 kr. Om man gör en försiktig kostnadsberäkning av arbetstid och medicin per minskat kg i vikt blir denna cirka 700 kronor.

II Diskussion

Vi kan se att BMI i genomsnitt var hög i gruppen och att det i ett medicinskt perspektiv skulle vara relevant med viktminskning. Samtliga patienter hade på eget initiativ kommit med önskemål om behandling, vilket talar för en välmotiverad grupp.

Större delen av gruppen klarade att gå ner 2,5 kg på en månad före insättande av orlistat. Den fortsatta genomsnittliga viktreduktionen efter påbörjad behandling med orlistat var emellertid ringa, utom i enstaka fall, och jämforelsevis betydligt lägre än den före behandlingsstarten. Medan endast en minoritet (10 av 44) uppfyllde kriterierna för fortsatt behandling efter tre månader, önskade en majoritet att fortsätta med behandlingen ytterligare en tid. Efter sex månader föreläg det ingen skillnad i viktminskning mellan den grupp som hade uppfyllt kriterierna och den grupp som inte hade gjort det. Båda grupperna uppnådde blygsamma resultat. Under behandlingstiden mellan sex och tolv månader skedde ingen nämvärd viktminskning. Värdcentralen hade avsatt särskild tid för denna behandling, eftersom viktminskning i dessa fall var önskvärd. Patienterna hade regelbunden sköterskekontakt och som regel en fast läkarkontakt. Ändå har viktminskningen blivit blygsam. Med hänsyn till den förhållandevis totalt stora insats med personal, tid och läkemedel samt de motiverade patienterna måste resultatet betraktas som otillfredsställande.

Patienternas förväntningar på orlistat har varit mycket stora. Detta kan delvis ha berott på att det skrevs många artiklar om preparatet i dagspressen, vilket numera blir allt vanligare när nya preparat lanseras, samt att det var det första läkemedel på mycket långe som kunnat skrivas ut för viktminskning. En nyanserad bild från början, i enlighet med Läkemedelsverkets bedömning att orlistat i allmänhet har blygsamma effekter, hade varit angeläget [1]. Budskapet att endast en begränsad andel av överviktiga personer svarar på behandlingen med kliniskt relevant viktnedgång hade troligen skapat en mer realistisk bild av överviktsproblematiken och dess behandling. De resultat som finns i olika placebokontrollerade prövningar med preparatet visar bland annat en genomsnittlig viktminskning efter tolv månader med orlistat på 10,3 kg, jämfört med en genomsnittlig viktnedgång på 6,1 kg med placebobehandling [2]. En annan studie visar liknande siffror med en genomsnittlig viktnedgång på 8,76 kg för orlistatgruppen och 5,81 kg för placebogruppen [4]. En amerikansk studie genomförd inom primärvården medförde en viktminskning på 7,08 kg och 4,14 kg för orlistat- respektive placebogruppen [7]. Vårt resultat är obetydligt bättre än placebobehandling, eftersom de 11, av 44, som fullföljde i tolv månader lyckades gå ned 7,3 kg.

Resultatet från en noggrant genomförd klinisk prövning

motsvarar som regel inte den kliniska verkligheten, varför behandlingsresultaten ofta blir sämre. Orlistat, med en hög placering över mest sålda läkemedel i vår region, motsvarar inte de effekter man kan kräva av en sådan kostsam och tidskrävande behandling. Obesitas är ett svårbehandlat tillstånd där det är angeläget med en medicinsk behandling. Det bör noga utvärderas vilka som kan ha den bästa nyttan av en ny behandlingsregim innan terapi på bred front sätts in. Den höga behandlingskostnaden som tidigare belastat läkemedelsbudgeten har också nyligen, efter politiska beslut, överflyttats på patienten som förmodligen har krav på större effekt med en så stor direkt kostnad.

Referenser

1. Läkemedelsverket. Läkemedelsmonografi, Xenical. Uppsala: Läkemedelsverket; 1998. Läkemedelsmonografi 981007.
2. Sjström L, Rissanen A, Andersen T, Boldrin M, Golay A, Koppe-schaar H, et al. Randomised placebo-controlled trial of orlistat for weight loss and prevention of weight regain in obese patients. *Lancet* 1998;352:167-73.
3. Rossner S, Sjström L, Noack R, Meinders AE, Noseda G. Weight loss, weight maintenance, and improved cardiovascular risk factors after 2 years treatment with orlistat for obesity. European Orlistat Obesity Study Group. *Obes Res* 2000;8:49-61.
4. Davidson MH, Hauptman J, DiGirolamo M, Foreyt JP, Halsted CH, Heber D, et al. Weight control and risk factor reduction in obese subjects treated for 2 years with orlistat: a randomized controlled trial. *JAMA* 1999;281:235-42.
5. Heck AM, Yanovski JA, Calis KA. Orlistat, a new lipase inhibitor for the management of obesity. *Pharmacotherapy* 2000;20:270-9.
6. Läkemedelskommittén Göteborg och Södra Bohuslän. Statistik över sålda läkemedel. Pillret – aktuellt om läkemedel 2000;(4).
7. Hauptman J, Lucas C, Boldrin MN, Collins H, Segal KR. Orlistat in the long-term treatment of obesity in primary care settings. *Arch Fam Med* 2000;9:160-7.

SUMMARY

Treatment in the primary health care setting in accordance with recommendations of the Medical Products Agency: Unsatisfactory weight reduction with orlistat

Maria Hedqvist, Robert Eggertsen

Läkartidningen 2002;99:404-5

We treated 44 individuals, 31 women and 13 men, for 12 months; each one had a body mass index ≥ 28 kg/m². Mean age was 53 years (range 20–75 years). Each individual visited a nurse regularly for diet recommendations, and each was provided a prescription for orlistat from his or her own doctor. The target weight loss of 2.5 kg prior to treatment with orlistat was obtained by 28 patients. After 3 months the average weight loss was 3.3 kg, and after 6 months, when 10 women and 6 men remained, the average weight loss was 6.1 kg and 6.5 kg respectively. The average weight decrease between 6 and 12 months was 0.3 kg and 2.7 kg for 7 women and 4 men respectively. Total cost for medical staff's working hours was approximately 700 Swedish crowns per kg weight loss. This cost seems rather high in comparison with the unsatisfactory results obtained for the group as a whole.

Correspondence: Robert Eggertsen, Mölnlycke värdcentral, SE-435 21 Mölnlycke, Sweden (robert.eggertsen@vgregion.se)